

2011'in İlk Üç Ayında Milli Gelir

Korkut Boratav

Türkiye İstatistik Kurumu, 2011'in Ocak-Mart aylarına ait milli gelir tahminlerini yayımladı. Bir önceki yılın (2010'un) ilk üç ayıyla karşılaştırıldığında, Türkiye ekonomisinin 2011'e rekor oranda (yüzde 11'lik) bir büyüme temposuyla girdiği anlaşılıyor. "Rekor" derken, 2011'in ilk üç ayında gerçekleşen ülkeler-arası milli gelir hareketlerine bakıyoruz ve Türkiye'nin birinci sırada yer aldığını belirliyoruz.

Böylece, AKP'nin Haziran seçimlerindeki başarısının ardındaki ana ekonomik etkeni de ortaya koymuş oluyoruz. İktidar, seçimlere bu çok hızlı büyüme ivmesine yaslanarak ve "büyümeye devam" sloganıyla girdi; karşılığını da aldı.

Milli gelir hareketlerinin siyasi sonuçlarını fazla abartmamak gerekir. Hatırlatalım ki, 2008-2009'daki uluslararası krizi yüksekçe büyüme hızlarını sürdürerek geçiştiren Tunus ve Mısır'da halk ayaklanmaları iktidarlara devirdi. Öte yandan, Mart 2009 yerel seçimleri aksi yönde bir örnek olarak gösterilebilir. Bunalımın Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin en yoğun olduğu dönem Ocak-Mart 2009'du; bu dönemde milli gelir, bir yıl öncesine göre yüzde 14.7 oranında düşmüştü. Bu ortamda yapılan yerel seçimlerde AKP ciddi oranlarda oy kaybına uğrayacak; çok sayıda belediyeyi muhalif partilere devredecekti. Yüzde 11'lik bir tempoyla genişleyen ekonominin de, Haziran seçimini etkileyen önemli öğelerden biri olduğunu kabul etmeliyiz.

Aşağıdaki tabloda *sabit (1998'e ait) fiyatlarla* "harcamalara göre milli gelir" in ana kalemleri 2010 ve 2011'in Ocak-Mart dönemleri için sunuluyor. Bu hesaplamada, *özel tüketim*, *devlet tüketimi* (cari devlet faaliyetleri), *yatırım ve ihracat* harcamalarının toplamından *ithalat* çıkarılarak gayri safi yurt içi hasılaya (milli gelire) ulaşılır. Hem *mal*, hem de *hizmet* ihracat ve ithalatının TL değerleri kullanılmaktadır.

Türkiye ekonomisinin kısa dönemdeki genişleme-durgunlaşma-küçülme süreçleri önemli ölçülerde dış kaynak hareketlerine bağımlıdır. Bu nedenle, Türkiye'ye dönük yerli, yabancı, kayıt-dışı sermaye hareketlerinin üçer aylık toplamları, tablonun son sütununda (milyon dolar olarak) ayrıca veriliyor.

Milli Gelir (Milyon TL) ve Net Dış Kaynak (Milyon \$): Ocak-Mart 2010-2011							
	Özel Tüketim	Kamu Tüketimi	Yatırım	İhracat	İthalat	Milli Gelir	Dış Kaynak
2010(I-III)	16880	2356	4972	5488	6360	23335	10415
2011(I-III)	18918	2514	6630	5910	8076	25896	25884
DeğişimTL	2038	158	1658	422	1716	2561	15469
%Değişim	12.1	6.7	33.4	7.7	27.0	11.0	148.5

Ekonominin 2011'deki büyüme ivmesini sürükleyen ana harcama öğesinin üçte bir oranında artış gösteren *yatırımlar* olduğu anlaşılıyor. İki yıl öncesinin kriz ortamında ise yatırımların çok hızlı bir tempoyla (2007-2009 arasında yüzde 32 oranında) gerilediğini hatırlatalım. Kriz sonrasında bu kalemdeki daralma telafi edilmiştir.

Ocak-Mart 2011 döneminde *tüketim harcamaları* da genel ortalamadan daha hızlı artmıştır. Buna karşılık *dış ticaret büyüme frenlemiştir*: Mal ve hizmet ihracatının artışı, ithalat artışının çok gerisinde kalmıştır. İthalat artışı, ihracattaki değişme oranıyla sınırlı kalsaydı, milli gelirin büyüme hızı yüzde 16'ya çıkacaktı. Demek oluyor ki Türkiye, dış ticaret açığı nedeniyle ülke dışına artan boyutlarda katma değer ve istihdam taşımaktadır.

Dış ticaret milli gelir artışlarını frenlemektedir; ama, büyümeyi besleyen ana etken de dış dünyadadır: Toplam sermaye hareketleri 2011'in ilk üç ayında bir buçuk misli (%149) artarak iç talep (tüketim ve yatırım) genişlemesinin itici gücünü oluşturmuştur. Bu akım Nisan'da da sürmüş ve ilk dört ayın

toplamı olarak 34.8 milyar dolara çıkmıştır. Bu saptamadan başlayalım ve yüzde 11’lik büyümenin kırılma noktalarını vurgulayalım:

- 2011’in ilk dört ayındaki toplam net kaynak girişinin yüzde 41’i (14.2 milyar dolar) *kayıt dışı* akımlardan ve *yerli sermayedarların* (rantiye, şirket ve bankaların) ülke dışından Türkiye’ye taşıdıkları fonlardan oluşmuştur. Bu dönemde yabancı sermaye girişleri (20.6 milyar dolar), cari açığı (29.6 milyar dolar) kapatacak düzeyde değildir. Kayıt dışı para girişlerinin sürmesi, kalıcı hale gelmesi beklenemez. Yerli sermaye ise normal koşullarda *yurt dışına* çıkar ve yakında bu doğrultuya yönelmesi beklenir.

- Bu istisnaî destekler tükenince, net dış kaynak girişleriyle cari açık arasındaki fark daralır; TL’nin değerlendirme süreci durur; döviz fiyatları reel ve nominal olarak pahalılaşmaya başlar. Aslında, 2010 sonundan bu yana bu süreç işlemektedir. 1 dolar+1 avro’dan oluşan *döviz sepetinin fiyatı*, 2011’in ilk altı ayında yüzde 10.2 artmıştır ve bu artışın yarısı son iki ayda gerçekleşmiştir. Merkez Bankası’nın rakip ülkelerdeki fiyat ve kur hareketlerini de dikkate alarak (ÜFE’ye göre) hesapladığı *reel efektif döviz fiyatları da* (son veri Mayıs’a ait) ilk beş ayda yüzde 9.2, sadece Mayıs’ta yüzde 3.3 artmıştır.

- Burada rekabet gücünü gözeten aktif bir döviz kuru hedeflemesi değil, yabancı sermayenin cari açık ve dış borçlanma ile ilgili endişelerinin yansıması söz konusudur. Dış borç stoku bir yılda 32 milyar dolar artarak Mart 2011’de 299 milyar dolara ulaşmıştır. Artışın yüzde 71’i kısa vadeli borçlardır. Olası bir dış borç bunalımında, kısa vadeli borçların ödenmesinde rezervler önem taşır. Uluslararası finans çevreleri, bu nedenle *kısa vadeli dış borçlarla Merkez Bankası rezervleri arasındaki orana* önem verirler. Krizi izleyen dokuz ayda bu oran (ortalama olarak) yüzde 78.5 idi. Mart 2011’e kadar uzanan sonraki dokuz ayda ise bu ortalama yüzde 92.1’e çıkmıştır. Ve Haziran’da rezerv artışları durmuştur.

Kısacası, dış kaynak girişlerindeki bir yavaşlama gündemdedir. Bu etkenin başlatacağı bir durgunlaşmayı, hükümetin er veya geç kalkışacağı kemer sıkma politikalarının yansımaları da izleyecektir.

Ve yüzde 11’lik büyüme tablosunun, yılsonunda “bir hoş seda” olarak anılacağı şimdiden öngörülebilir.